

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1341

Vragen van het lid **Baudet** (FvD) aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over *nepnieuws* (ingezonden 25 januari 2018).

Antwoord van Minister **Ollongren** (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) (ontvangen 7 maart 2018). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2017–2018, nr. 1215.

Vraag 1

Heeft u kennisgenomen van de online te raadplegen database «EU vs Disinfo» (euvsdinfo.eu) van de, door de Europese Unie opgerichte European External Action Service East StratCom Task Force, met artikelen die zijn beoordeeld op het verspreiden van nepnieuws? Zo ja, welke artikelen op EU vs Disinfo heeft u bestudeerd?

Antwoord 1

Ja. Overigens hanteert East Stratcom het begrip «nepnieuws» niet.¹ In het algemeen wil ik niet op afzonderlijke berichtgeving ingaan. Ten aanzien van drie van de berichten uit deze database is een rechtszaak aangespannen. Daar wil ik niet in treden.

Vraag 2, 3 en 40 tot en met 42

Hoeveel van die artikelen zou u zelf als nepnieuws kwalificeren?

Hoeveel van die artikelen zou u zelf *niet* als nepnieuws kwalificeren?

Kunt u een definitie geven van nepnieuws?

Wat is in uw ogen het verschil tussen een mening en nepnieuws?

Wat is in uw ogen het verschil tussen een artikel met een of meerdere

onjuiste beweringen en nepnieuws? Indien er geen verschil is, bevatte dan elk nieuwsartikel dat later gerectificeerd moet worden kennelijk nepnieuws?

Zo nee, waarom niet?

Antwoord 2, 3 en 40 tot en met 42

Zoals ik de Kamer in mijn brief van 18 december jl. heb toegelicht richt ik mijn activiteiten op het tegengaan van ongewenste heimelijke beïnvloeding van de publieke opinie in Nederland door statelijke actoren. Onderdeel van

¹ Info EU-Stratcom: «we do not talk about fake news at all, we talk about pro-Kremlin disinformation. We identify the messages (...). If someone spreads a typical pro-Kremlin disinformation, we do not investigate his motivations or intent, we only identify the message and highlight that.»

dergelijke beïnvloeding is de inzet van desinformatie door deze actoren. Ik zie het tegengaan van de verspreiding van deze desinformatie enerzijds nadrukkelijk als onderdeel van een bredere inzet die gericht is op het tegengaan van ondermijning van de democratische rechtsorde als zodanig en anderzijds meer specifiek als onderdeel van het tegengaan van ongewenste buitenlandse inmenging door statelijke actoren. Ik hecht eraan deze afbakening van mijn activiteiten ten opzichte van de term «nepnieuws» te maken aangezien met de term «nepnieuws» in de volksmond ook meer onschuldige vormen van foutieve informatie worden aangeduid waarbij de hiervoor genoemde problematiek niet aan de orde is. Daarbij is van belang op te merken dat het besef van de (originele) afzender dat de betreffende informatie foutief is, dan wel de intentie om hiermee te misleiden kenmerken zijn die desinformatie onderscheiden van foutieve berichtgeving in het algemeen. Dit betekent ook dat men deze termen niet onachtzaam dient te hanteren aangezien daarmee ook een oordeel over de afzender geïmpliceerd kan worden.

Vooraf nieuwe technologieën vergemakkelijken het verspreiden van desinformatie en het beïnvloeden van de publieke opinie. Dit kan het vertrouwen van mensen in publieke instituties ondermijnen en is in potentie schadelijk voor onze democratische rechtsorde. Overigens acht ik het niet aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties of enig ander lid van het kabinet om artikelen op inhoud te beoordelen. De aandacht van het kabinet richt zich op de statelijke actoren die desinformatie verspreiden.

Vraag 4, 5 en 10 tot en met 17

Kunt u een overzicht geven van de huidige leden van de East StratCom Task Force? Zo nee, waarom niet?

Kunt u inzicht geven in de wijze waarop leden van de East StratCom Task Force geselecteerd worden? Zo nee, waarom niet?

Voor welke termijn worden de (overige) leden van de East StratCom Task Force aangesteld? Betreft het een fulltime baan of een parttime baan? Moeten zij hun overige werkzaamheden openbaar maken?

Heeft de East StratCom Task Force een kantoor? Zo ja, kunt u aangeven waar dit precies is gevestigd?

Kunt u inzicht geven in de wijze waarop de East StratCom Task Force haar financiering ontvangt? Kunt u in uw antwoord betrekken wat het jaarlijks budget is van de Task Force?

Wat is de Nederlandse bijdrage aan dit jaarlijkse budget?

Wiens idee was het om deze taskforce op te zetten? Wanneer is dit idee voor het eerst gepresenteerd?

Wat is de exacte doelstelling van de East StratCom Task Force? Is de Task Force specifiek gericht op nieuwsberichten over Oost-Europa, Rusland en andere derde landen of tevens op nieuwsberichten over EU-lidstaten en de (politieke) situatie daarbinnen?

Kunt u inzicht verschaffen in de wijze waarop de East StratCom Task Force te werk gaat en hoe de Task Force tot een oordeel komt inzake het aanmerken van een artikel als verspreider van nepnieuws?

Hoeveel onjuiste beweringen moet een artikel bevatten om aangemerkt te worden als nepnieuws door de East StratCom Task Force?

Antwoord 4, 5 en 10 tot en met 17

De Europese Raad heeft in maart 2015 geconcludeerd dat het noodzakelijk is om de voortdurende stroom van desinformatie afkomstig van Rusland te bestrijden en heeft de Hoge Vertegenwoordiger van de Europese Unie voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid, mw Mogherini, daarbij uitgenodigd om in samenwerking met de EU-instellingen en de lidstaten een actieplan te ontwikkelen voor strategische communicatie dienaangaande. Dit heeft geresulteerd in een Taskforce East StratCom. De Taskforce ontwikkelt communicatieproducten en campagnes die zijn gericht op een betere uitleg van het EU-beleid in de landen van het Oostelijk Partnerschap (Armenië, Azerbeidzjan, Wit-Rusland, Georgië, Moldavië en Oekraïne). Het werkt nauw samen met de EU-instellingen en met EU-delegaties in de landen van het Oostelijk Partnerschap. De Taskforce ondersteunt bredere EU-inspanningen gericht op versterking van de mediaomgeving in de oostelijke partnerschapsregio, in nauwe samenwerking met andere EU-actoren. Tevens rapporteert en analyseert het desinformatie trends, verklaart desinformatie verhaallijnen en

corrigeert en vergroot het bewustzijn inzake desinformatie. De Taskforce opereert binnen de Europese Dienst voor Extern Optreden (EDEO). De selectie en inzet van de medewerkers van de East StratCom Task Force is de verantwoordelijkheid van de EDEO. De activiteiten worden betaald uit het reguliere communicatiebudget van de EDEO. Dit budget heeft een jaarlijkse omvang van 1,1 miljoen euro. Aangezien dit geld uit het algemene budget van de EU komt, is er geen onderscheid te maken hoeveel van die jaarlijkse bijdrage uit Nederlands geld bestaat. De bedragen zijn opgenomen in de EU begroting voor 2018. (p177 ev) <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14587-2017-ADD-3/nl/pdf>

Vraag 6, 7, 8 en 9

Kunt u inzicht geven in wijze waarop Madeleine de Cock-Buning (tevens voorzitter van het Nederlandse Commissariaat van de Media) haar positie als voorzitter van de East StratCom Task Force heeft verworven? Zo nee, waarom niet?

Is er bij de eventuele voordrachts-, sollicitatie- en benoemingsprocedure van Madeleine de Cock-Buning bemoeienis geweest van de Nederlandse overheid? Zo ja, in welke vorm?

Wat is de vergoeding die Madeleine Cock-Buning voor haar werkzaamheden zal ontvangen? Waar wordt dit uit betaald?

Gezien de politieke gevoeligheid van haar werkzaamheden is het niet irrelevant of Madeleine de Cock-Buning ook een partij-achtergrond of partijlidmaatschap heeft en kunt u daar inzage in geven? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 6, 7, 8 en 9

Mevrouw De Cock-Buning is geen voorzitter van de East Stratcom Task Force. Wel is zij onlangs voorzitter geworden van de EU-High Level Group over *fake news* en online desinformatie, die is ingesteld door en onder de verantwoordelijkheid van de Europese Commissie. In de openbare »call for application« van de Europese Commissie is geen criterium noch aanbeveling opgenomen dat de voorzitter lid moet zijn van een politieke partij.² Er is vanuit de overheid geen bemoeienis geweest met de kandidatuur van mevrouw De Cock-Buning. Vergoeding vindt plaats volgens de hiervoor geldende regels van de Europese Commissie over expert groups.³

Vraag 18, 19, 20, 21 en 22

Kunt u aangeven op welke punten de vijf Nederlandse artikelen die worden genoemd als dragers van nepnieuws op de site van de East StratCom Task Force precies nepnieuws bevatten?⁴

² <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/call-applications-selection-members-high-level-group-fake-news>

³ Zie voor deze regels: http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/PDF/C_2016_3301_F1_COMMISSION_DECISION_PLUS_ANNEXES_EN.pdf

⁴ – The whole technical report concerning the MH17 case was based on false facts, rigged by Ukraine to accuse Russia.

The BUK-rocket was launched from the territory controlled by Kyiv (De Gelderlander).

– Right extremists are taking power in Ukraine, they control Odessa, and are going to have control over Ukraine using violence. They are represented in the state institutions and have a lot of influence in the society. There are 36 MP's of Svoboda in the Ukrainian parliament (NPO Radio 1).

– Azov fighters threaten the Dutch people with a terror attack again (GeenStijl).

– Ukraine is a highly corrupted, fascistic country, which is the centre of international drug and human labour traffic (GeenStijl).

– Ukraine is an oligarch state with no independent media. «The resistance army which killed hundreds thousands Polish Jews during the Second World War is still respected.» (The Post Online).

Deelt u de opvatting dat het artikel in De Gelderlander enkel verslag legt van een uitspraak van raketproducent Almaz-Antey? Zo nee, waarom niet?⁵
Deelt u de opvatting dat verslaglegging van een mening of een uitspraak op zichzelf geen uitspraak doet over of iets waar is of niet? Zo nee, waarom niet?
Bent u van mening dat nieuwspublicaties geen verslag mogen doen van meningen of uitspraken die mogelijk onjuist zijn? Zo nee, waarom niet?
Kunt u aangeven hoe nieuwspublicaties moeten beoordelen of een mening of uitspraak in de toekomst mogelijk onjuist kan blijken te zijn? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 18, 19, 20, 21 en 22

Zoals ik reeds heb aangegeven in antwoord (Kamerbrief met kenmerk 2018D05173) op eerdere vragen van de heer Van Raak (SP) is het zaak dat de acties van de Taskforce zich richten op het identificeren, benoemen en feitelijk weerleggen van desinformerende (elementen van) berichtgeving en niet op het identificeren en benoemen van journalisten en hun journalistieke verslaglegging als zijnde desinformatie. De term desinformatie impliceert de intentie tot misleiding en dient daarom niet onachtzaam te worden gehanteerd.

Journalisten zijn verantwoordelijk voor de wijze waarop ze verslag doen van gebeurtenissen, niet voor de gebeurtenissen zelf of de daarin naar voren gebrachte opvattingen.

Vraag 24 en 25

Bent u bekend met het feit dat de uitzending van NPO Radio 1 een interview betreft met onderzoeksjournalist Pieter Stockmans?⁶
Bent u van mening dat radiozenders geen gasten mogen uitnodigen als de opvattingen van de gast mogelijk onjuist zijn?

Antwoord 24 en 25

Ja, daarmee ben ik bekend. Er is geen voorafgaand toezicht op de inhoud van een radio- of televisie-uitzending. Dat is onderdeel van artikel 7 van de Grondwet. Het grondrecht van de vrijheid van meningsuiting maakt onbetwistbaar deel uit van de fundamenteën van onze democratische rechtsstaat. Het kabinet zal dit altijd en overal verdedigen.

Vraag 23, 26, 27, 32, 33, 36, 37, 38, 39, 43 en 44

Bent u van mening dat het artikel van De Gelderlander terecht door de East StratCom Task Force is aangemerkt als nepnieuws? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

⁵ – The whole technical report concerning the MH17 case was based on false facts, rigged by Ukraine to accuse Russia.
The BUK-rocket was launched from the territory controlled by Kyiv (De Gelderlander).
– Right extremists are taking power in Ukraine, they control Odessa, and are going to have control over Ukraine using violence. They are represented in the state institutions and have a lot of influence in the society. There are 36 MP's of Svoboda in the Ukrainian parliament (NPO Radio 1).
– Azov fighters threaten the Dutch people with a terror attack again (GeenStijl).
– Ukraine is a highly corrupted, fascistic country, which is the centre of international drug and human labour traffic (GeenStijl).
– Ukraine is an oligarch state with no independent media. «The resistance army which killed hundreds thousands Polish Jews during the Second World War is still respected.» (The Post Online).

⁶ – The whole technical report concerning the MH17 case was based on false facts, rigged by Ukraine to accuse Russia.
The BUK-rocket was launched from the territory controlled by Kyiv (De Gelderlander).
– Right extremists are taking power in Ukraine, they control Odessa, and are going to have control over Ukraine using violence. They are represented in the state institutions and have a lot of influence in the society. There are 36 MP's of Svoboda in the Ukrainian parliament (NPO Radio 1).
– Azov fighters threaten the Dutch people with a terror attack again (GeenStijl).
– Ukraine is a highly corrupted, fascistic country, which is the centre of international drug and human labour traffic (GeenStijl).
– Ukraine is an oligarch state with no independent media. «The resistance army which killed hundreds thousands Polish Jews during the Second World War is still respected.» (The Post Online).

Bent u van mening dat de radio-uitzending van NPO Radio 1 terecht door de East StratCom Task Force is aangemerkt als nepnieuws? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

Bent u van mening dat het bericht «Azov fighters threaten the Dutch people with a terror attack again (GeenStijl)» terecht door East StratCom Task Force als «nepnieuws» is aangemerkt? Zo ja, welk aspect van het bericht bevat valse informatie?

Wat is de bewijsvoering daarvoor? Welke onderbouwing is daarin volgens u doorslaggevend?⁷

Bent u van mening dat de samenvatting van de East StratCom Task Force («Ukraine is a highly corrupted, fascistic country, which is the centre of international drug and human labour traffic») van het GeenStijl artikel een accurate weergave is van de daadwerkelijke inhoud van het artikel? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?⁸

Bent u van mening dat deze kwalificaties van het land Oekraïne («Ukraine is a highly corrupted, fascistic country, which is the centre of international drug and human labourtraffic») feitelijk onjuist zijn?

Deelt u de opvatting van de East StratCom Task Force dat het noemen van Oekraïne als één van de meest corrupte landen een vorm van nepnieuws is?

Deelt u de opvatting dat de samenvatting van East StratCom Task Force («fascistic country») geen recht doet aan de daadwerkelijke inhoud van het GeenStijl-artikel op dit punt? Zo nee, waarom niet?

Deelt u de opvatting dat de weerlegging van het ThePostOnline (TPO)-artikel («The article seems to be aimed only at worsening the image of Ukraine before the Dutch referendum about the Association Agreement») die wordt gegeven door East StratCom Task Force geen uitspraak doet over de inhoudelijke correctheid van het betreffende artikel, maar enkel een motief of bedoeling claimt?⁹ Zo nee, kunt u aangeven op welke wijze de bewering van de East StratCom Task Force inhoudelijk ingaat op het TPO-artikel dat zij

⁷ – The whole technical report concerning the MH17 case was based on false facts, rigged by Ukraine to accuse Russia.

The BUK-rocket was launched from the territory controlled by Kyiv (De Gelderlander).

– Right extremists are taking power in Ukraine, they control Odessa, and are going to have control over Ukraine using violence. They are represented in the state institutions and have a lot of influence in the society. There are 36 MP's of Svoboda in the Ukrainian parliament (NPO Radio 1).

– Azov fighters threaten the Dutch people with a terror attack again (GeenStijl).

– Ukraine is a highly corrupted, fascistic country, which is the centre of international drug and human labour traffic (GeenStijl).

– Ukraine is an oligarch state with no independent media. «The resistance army which killed hundreds thousands Polish Jews during the Second World War is still respected.» (The Post Online).

⁸ – The whole technical report concerning the MH17 case was based on false facts, rigged by Ukraine to accuse Russia.

The BUK-rocket was launched from the territory controlled by Kyiv (De Gelderlander).

– Right extremists are taking power in Ukraine, they control Odessa, and are going to have control over Ukraine using violence. They are represented in the state institutions and have a lot of influence in the society. There are 36 MP's of Svoboda in the Ukrainian parliament (NPO Radio 1).

– Azov fighters threaten the Dutch people with a terror attack again (GeenStijl).

– Ukraine is a highly corrupted, fascistic country, which is the centre of international drug and human labour traffic (GeenStijl).

– Ukraine is an oligarch state with no independent media. «The resistance army which killed hundreds thousands Polish Jews during the Second World War is still respected.» (The Post Online).

⁹ – The whole technical report concerning the MH17 case was based on false facts, rigged by Ukraine to accuse Russia.

The BUK-rocket was launched from the territory controlled by Kyiv (De Gelderlander).

– Right extremists are taking power in Ukraine, they control Odessa, and are going to have control over Ukraine using violence. They are represented in the state institutions and have a lot of influence in the society. There are 36 MP's of Svoboda in the Ukrainian parliament (NPO Radio 1).

– Azov fighters threaten the Dutch people with a terror attack again (GeenStijl).

– Ukraine is a highly corrupted, fascistic country, which is the centre of international drug and human labour traffic (GeenStijl).

– Ukraine is an oligarch state with no independent media. «The resistance army which killed hundreds thousands Polish Jews during the Second World War is still respected.» (The Post Online).

bestempelen als desinformatie? Zo ja, kunt aangeven waarom deze bewering voldoende is om gekwalificeerd te worden als nepnieuws?

Bent u van mening dat het artikel van TPO terecht door de East StratCom Task Force is aangemerkt als nepnieuws? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

Bent u van mening dat de stelling dat de euro ons een extra weeksalaris oplevert, nepnieuws is? Zo nee, waarom niet?

Bent u van mening dat de stelling dat de interne markt ons een extra maandsalaris oplevert nepnieuws is? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 23, 26, 27, 32, 33, 36, 37, 38, 39, 43 en 44

Ik acht het niet aan mij of enig ander lid van het kabinet om artikelen op inhoud te beoordelen.

Vraag 28 tot en met 31

Herinnert u zich dat u in de uitzending van het programma Jinek van 18 december 2017 sprak over «Bellingcat» als ontmaskeraar van het betreffende filmpje als «nepnieuws»? Welk onderzoek bedoelde u daarbij precies? Kunt u dit onderzoek aan de Kamer doen toekomen?

Hoe beoordeelt u de betrouwbaarheid van Bellingcat zelf?

Houdt u rekening met de mogelijkheid dat Bellingcat (net als alle andere journalisten, onderzoekers of wetenschappers) zich zou kunnen vergissen?

Houdt u rekening met de mogelijkheid dat Bellingcat (net als alle andere journalisten, onderzoekers of wetenschappers) door andere motieven dan slechts waarheidsvinding gedreven zou kunnen zijn?

Antwoord 28 tot en met 31

In de uitzending van het programma Jinek heb ik een onderzoek aangehaald dat door het Cardiff University Crime and Security Research Institute was gedaan. Daarin is opgenomen dat uit analyse is gebleken dat systematisch gebruik was gemaakt van nep-accounts voor sociale media, gekoppeld aan Rusland, ter vergroting van de publieke impact van vier terroristische aanslagen in het Verenigd Koninkrijk in 2017. Daarnaast werd een fragment getoond uit een uitzending van Brandpunt waarin de heer Van Buuren van de Universiteit Leiden uitleg gaf over de onderzoeksgroep Bellingcat die onderzoek had gedaan naar het betreffende filmpje en dit heeft getraceerd als afkomstig uit St. Petersburg.

Ik juich het toe dat journalisten kritisch zijn en op zoek gaan naar feiten achter verhalen en het is aan eenieder om berichtgeving op waarde te schatten. Het past de overheid om een gepaste afstand te bewaren tot de journalistieke inhoud, hetgeen ik ook hier zal betrachten.

Vraag 34

Bent u bekend met het feit dat Oekraïne in 2016 op plaats 131 (van de 176 bestudeerde landen) stond op de corruptie-index van Transparency International?

Antwoord 34

Ik ben daarmee bekend. Inmiddels is de Corruption Perceptions Index 2017 uitgebracht. Oekraïne staat daarin op plek 130 (van de 180 bestudeerde landen).

De Corruption Perceptions Index 2016 dekt de perceptie van de publieke sector corruptie in 176 landen. De score van de CPI 2016 is opgebouwd uit dertien verschillende bronnen. Alle bronnen beoordelen de perceptie van corruptie in de publieke sector: het waargenomen niveau van elke vorm van machtsmisbruik door eenieder die deze macht toevertrouwd heeft gekregen binnen de regering of een overheidsinstantie.

Vraag 35

Deelt u de opvatting dat dit Oekraïne één van de meest corrupte landen ter wereld maakt? Zo nee, waarom niet? Zo ja, maakt dit de uitspraak dat «Ukraine is a highly corrupted (...) country» feitelijk juist? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 35

Oekraïne heeft de afgelopen jaren, sinds de Maidanrevolutie in 2014, belangrijke stappen gezet op het gebied van anti-corruptiehervormingen. Onder andere is een bureau opgezet dat corruptie binnen overheidsorganen onderzoekt en aandraagt voor vervolging (National Anti-Corruption Bureau of Ukraine). Ook is, met hulp van Transparency International, een elektronisch platform opgericht teneinde de onafhankelijkheid van aanbestedingen te waarborgen (ProZorro) en wordt er ingezet op de decentralisatie van overheidstaken en de privatisering van overheidsbedrijven. Desalniettemin, is er nog altijd veelvuldig sprake van het door elkaar lopen van publieke en financiële belangen. De internationale gemeenschap – IMF en EU – houdt druk op het hervormingsproces door op basis van conditionaliteit leningen te verstrekken. Als er onvoldoende voortgang wordt geboekt op het gebied van (anti-corruptie) hervormingen, wordt er niet tot betaling over gegaan. Nederland steunt de inzet van het instrument van conditionaliteit en spreekt Oekraïne ook in bilaterale contacten stevast aan op haar verantwoordelijkheid als het gaat om het bestrijden van corruptie.

Vraag 45 tot en met 52

Kunt u aangeven hoe de samenwerking tussen het ministerie, NU.nl en Facebook vorm zal krijgen in het kader van de bestrijding van nepnieuws? Kunt u in uw antwoord meenemen op welke termijn de «nepnieuwsbestrijding» tot uiting zal komen in de tijdlijnen van Nederlandse Facebook gebruikers?

Kunt u aangeven wat de juridische basis is voor een dergelijke samenwerking met NU.nl en Facebook en voor de bestrijding van nepnieuws door het ministerie?

Kunt u transparantie verschaffen over de exacte rol en werkwijze van NU.nl in het aanmerken van berichten en/of artikelen als nepnieuws?

Zal NU.nl haar rol belangenloos uitvoeren of zal zij financiering ontvangen?

Indien zij financiering zal ontvangen, door wie zal dit vergoed worden?

Kunt u de specifieke samenwerkingsovereenkomst tussen het ministerie, NU.nl en Facebook de Kamer doen toekomen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, op welke termijn?

Kunt u aangeven wat de specifieke selectiecriteria zijn voor berichten die zullen worden verborgen in circa 80% van de tijdlijnen van Nederlandse Facebook gebruikers, zoals aangegeven in uw brief aan de Kamer van 18 december 2017?

Kunt u aangeven of nieuwsbronnen als geheel zullen worden aangemerkt als verspreider van nepnieuws en dat hun artikelen derhalve standaard zullen worden verborgen op tijdlijnen van Facebook gebruikers? Of gaat het op een andere manier? Indien dat laatste het geval is, op welke manier?

Kunt u aangeven in hoeverre opiniestukken zullen worden aangemerkt als nepnieuws en als gevolg onzichtbaar zullen zijn voor Facebook gebruikers? Zo nee, wanneer kunt u daar wel duidelijkheid over geven?

Antwoord 45 tot en met 52

Mijn ministerie heeft geen juridische afspraken over nepnieuws met de door u genoemde partijen gemaakt. Een overeenkomst dienaangaande of een overzicht van selectiecriteria kan ik dan ook niet overleggen. Voor zover ik weet uit gesprekken met partijen zijn er lopende initiatieven tussen Facebook, Nu.nl en Universiteit Leiden zoals ik u eerder berichtte in mijn brief over buitenlandse beïnvloeding d.d. 18 december jl. Redacteurs van NU.nl en de Universiteit van Leiden krijgen toegang tot een speciaal Facebook-dashboard waarin artikelen te zien zijn die door gebruikers zijn aangemerkt als «nepnieuws». Berichten die inderdaad feitelijk onjuist blijken te zijn kunnen vervolgens door hen als zodanig worden aangemerkt, voorzien van een link naar een zelfgeschreven artikel met uitleg. Wie als zodanig gemarkeerd nepnieuws op Facebook probeert te delen, krijgt dan een waarschuwing te zien. Ook wordt dit soort artikelen zo'n 80% minder zichtbaar in tijdlijnen van gebruikers. Ik vind het goed dat bedrijven aandacht hebben voor de betrouwbaarheid en kwaliteit van berichtgeving die wordt verspreid via online platforms en voor het vergroten van transparantie dienaangaande vanuit hun maatschappelijke verantwoordelijkheid. Het is uiteraard van belang dat ook deze partijen de vrijheden die in de Nederlandse rechtsstaat gelden in acht nemen.

Vraag 53

Zal het ministerie een register bijhouden van artikelen die zijn aangemerkt als nepnieuws? Zo nee, waarom niet? Zo ja, waar zal dit gebeuren? En door wie? Zal dit te raadplegen zijn? Zo ja, waar en voor wie? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 53

Nee. Ik zie dit niet als een taak van de overheid.

Vraag 54, 55 en 56

Kunt u een overzicht geven van de in uw ogen meest prominente betrouwbare Nederlandse nieuwsbronnen? Zo nee, waarom niet?

Kunt u een overzicht geven van de in uw ogen meest prominente onbetrouwbare Nederlandse nieuwsbronnen? Zo nee, waarom niet?

Kunt u een overzicht geven van nieuwsbronnen die u beschouwt als de grootste verspreiders van nepnieuws binnen Nederland? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 54, 55 en 56

Een overzicht zoals dat waar u om vraagt kan ik u niet geven, omdat ik het niet aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelatie acht om een dergelijk overzicht te maken.

Vraag 57 tot en met 61 en 74

Kunt u aangeven of de nepnieuwsmaatregelen op Facebook zich met name zullen richten op Nederlandse nieuwsbronnen of op buitenlandse nieuwsbronnen?

Kunt u aangeven of de Facebook gebruiker, wiens bericht aangemerkt wordt als nepnieuws, hiervan een melding zal krijgen? Indien dit niet het geval is, deelt u de opvatting dat hiermee een hoogst ontransparante situatie ontstaat waarbij gebruikers niet weten of hun berichten voor hun volgers daadwerkelijk zichtbaar zijn? Zo nee, waarom niet? Zo ja, beschouwt zij dit als een probleem? Indien zij dit niet als een probleem beschouwt, waarom niet?

Kunt u aangeven of gebruikers in beroep kunnen gaan tegen het aanmerken van hun bericht als nepnieuws en hoe deze beroepsmogelijkheden vorm zullen krijgen?

Indien er geen sprake zal zijn van een beroepsmogelijkheid, deelt u de opvatting dat dit een uiterst eenzijdige situatie teweegbrengt die de macht tot censuur bij een hele kleine groep mensen legt? Zo nee, waarom niet?

Indien er wel sprake is van een beroepsmogelijkheid, kunt u aangeven hoe deze vorm krijgt? Kunt u in uw antwoord betrekken welk orgaan een beroep zal behandelen, wie haar leden zullen zijn, hoe de leden van het beroepsorgaan geselecteerd worden en wat de juridische mogelijkheden zijn om een afgewezen beroep aan te vechten bij de rechter?

Kunt u aangeven in hoeverre sceptische artikelen aangaande klimaatverandering zullen worden verborgen op de tijdlijnen van Facebook gebruikers in het kader van nepnieuwsbestrijding?

Antwoord 57 tot en met 61 en 74

Zoals ik eerder aangaf vind ik het goed dat bedrijven aandacht hebben voor de betrouwbaarheid en kwaliteit van berichtgeving die wordt verspreid via online platforms en voor het vergroten van transparantie dienaangaande vanuit hun maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Vraag 62 tot en met 66

Het komt regelmatig voor dat kranten als NRC Handelsblad, De Volkskrant en Trouw hun eerdere berichtgeving moeten rectificeren. Bent u van mening dat deze kranten zich in hun oorspronkelijke publicaties dan dus schuldig hebben gemaakt aan het verspreiden van nepnieuws? Zo nee, waarom niet?

Bent u bekend met het bericht van 8 juli 2017 dat werd gepubliceerd op NU.nl, de samenwerkingspartner van het ministerie in de bestrijding van nepnieuws, waarin NU.nl schreef over de aanwezigheid van 200 demonstranten bij een bijeenkomst van Forum voor Democratie in Groningen?¹⁰

¹⁰ <https://www.nu.nl/groningen/4825536/rustig-protest-forum-democratie-in-groningen.html>

Bent u bekend met het feit dat NU.nl dit bericht heeft moeten rectificeren, gezien het feit dat er slechts enkele demonstranten aanwezig waren?
Bent u van mening dat NU.nl zich met het oorspronkelijke bericht schuldig maakte aan het verspreiden van nepnieuws? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
Deelt u de opvatting dat niet alle feiten altijd door iedereen geaccepteerd worden en dat over feitelijkheden discussie kan bestaan?

Antwoord 62 tot en met 66

Ik ben bekend met de genoemde berichten. Het achteraf corrigeren van foutieve berichtgeving door middel van rectificatie is onderdeel van de beroepspraktijk van journalisten en die praktijk valt niet onder de definitie van desinformatie. Ten aanzien van de inhoud of intenties van de genoemde organisaties acht ik het niet aan mij om hierover een oordeel te vellen.

Vraag 67 en 68

Deelt u de opvatting dat een open discussie over feiten deel is van een gezonde, goed functionerende democratie?
Deelt u de opvatting dat zaken die tegenwoordig als onwaar worden beschouwd in de toekomst waar kunnen blijken en dat talloze zaken die in het verleden als waar werden beschouwd tegenwoordig onwaar zijn gebleken?

Antwoord 67 en 68

Ja.

Vraag 69 tot en met 73

Kunt u aangeven of «De revolutionibus orbium coelestium» (1543) van Nicolaas Copernicus, waarin hij het destijds zeer omstreden heliocentrisch model van het universum formuleerde, zou zijn bestempeld als nepnieuws binnen de kaders van het nieuwe samenwerkingsverband tussen het Ministerie, NU.nl en Facebook en of dit werk in uw ogen had moeten worden verborgen op Facebook als dit in zijn tijd bestond? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

Kunt u aangeven of «Über die spezielle und die allgemeine Relativitätstheorie» (1916) van Albert Einstein, waarin hij voor het eerst de – destijds omstreden – algemene relativiteitstheorie voorstelt, zou zijn bestempeld als nepnieuws binnen de kaders van het nieuwe samenwerkingsverband tussen het Ministerie, NU.nl en Facebook en of dit paper in uw ogen had moeten worden verborgen op Facebook als dit in zijn tijd bestond? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

Kunt u aangeven of «Broken Symmetries and the Masses of Gauge Bosons» (1964) van Peter Higgs, waarin hij voor het eerst – het inmiddels bewezen – bestaan van Higgsvelden en Higgsbosonen postuleert, zou zijn bestempeld als nepnieuws binnen de kaders van het nieuwe samenwerkingsverband tussen het Ministerie, NU.nl en Facebook en of dit paper in uw ogen had moeten worden verborgen op Facebook als dit in zijn tijd bestond? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

Kunt u aangeven of «Die Entstehung der Kontinente und Ozeane» (1915) van Alfred Wegener, waarin hij het nu algemeen geaccepteerde bestaan van schuivende aardplaten beschrijft, zou zijn bestempeld als nepnieuws binnen de kaders van het nieuwe samenwerkingsverband tussen het Ministerie, NU.nl en Facebook en of dit paper in haar ogen had moeten worden verborgen op Facebook als dit in zijn tijd bestond? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

Kunt u aangeven of het werk van Ignaz Philipp Semmelweis uit de periode rond 1847 met betrekking tot het voorkomen van kraambedkoorts – waarin hij ervoor pleit de handen te wassen voordat een zwangere vrouw geholpen wordt bij een bevalling – zou zijn bestempeld als nepnieuws binnen de kaders van het nieuwe samenwerkingsverband tussen het Ministerie, NU.nl en Facebook en of dit werk in haar ogen had moeten worden verborgen op Facebook als dit in die tijd bestond? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 69 tot en met 73

Bij genoemde voorbeelden is geen sprake van het door buitenlandse statelijke actoren opzettelijk verspreiden van desinformatie om het publieke debat te beïnvloeden en daarmee de democratische rechtsorde te ondermijnen.

Vraag 75

Bent u van mening dat de bestrijding van nepnieuws uitsluitend op het internet zou moeten plaatsvinden of idealiter ook daarbuiten? Zo ja, zouden op termijn dan ook boeken moeten worden verboden, omdat ze in de ogen van de beoordelende instanties «nepnieuws» bevatten? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 75

Ik heb eerder aangegeven dat vooral het internet meebrengt dat nieuwsberichten zich heel gemakkelijk verspreiden en dat dat anders is dan voorheen het geval was. We moeten ons bewust zijn van de nieuwe mogelijkheden die dit biedt voor statelijke actoren voor heimelijke beïnvloeding van de publieke opinie door desinformatie. Ik vind bestrijding van dergelijke desinformatie noodzakelijk, maar daartoe behoort nadrukkelijk niet het van overheidswege vooraf beoordelen en verbieden van bepaalde media-uitingen.

Volgens (art. 7 van) de Nederlandse Grondwet heeft niemand voorafgaand verlot nodig om gedachten en gevoelens te openbaren, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet. Censuur is daarmee onvoorwaardelijk uitgesloten. De vrijheid van meningsuiting ligt ook verankerd in verdragen. Uitingen kunnen slechts achteraf worden getoetst aan de wet en verspreiding mag alleen onder strenge voorwaarden worden beperkt.